

„Nu te mai văd

pe la

cafenea...”

Un actor bucureștean ne întâmpină, de câte ori îl întâlnim, cu aceeași formulă:

— Nu te mai văd pe la cafenea...

De fiecare dată i-am răspuns în doi peri. Sau n-am răspuns nimic. Dar într-o zi, când ne-am arătat pe la o cafenea, mi s-a relevat de la sine răspunsul. Era pe la prânz sau foarte puțin după aceea. Întrasem să bem o cafea și să punem nițică ordine în notițe, când vocea molatecă și prietenoasă a responsabilului ne întâmpină în prag:

— Bun venit! Am un plic pentru dumneata. Ghici de la cine...

Nu ghicesc. Trec printre mese, salut câteva figuri cunoscute și mă așez într-un coș retras. Până să vină cafeaua, admir câteva peisaje și caricaturi expuse pe un perete.

— Ale cui sînt? îl întreb pe responsabilul acesta îndatoritor, care-mi întinde plicul.

— Se vede că vii cam rar pe aici. Uită-te la semnătura aceea, din colț...

Mă uit: semnează Mircea Șeptilici. Peste câteva minute are loc un fel de interviu telefonic cu pictorul...

— ...?

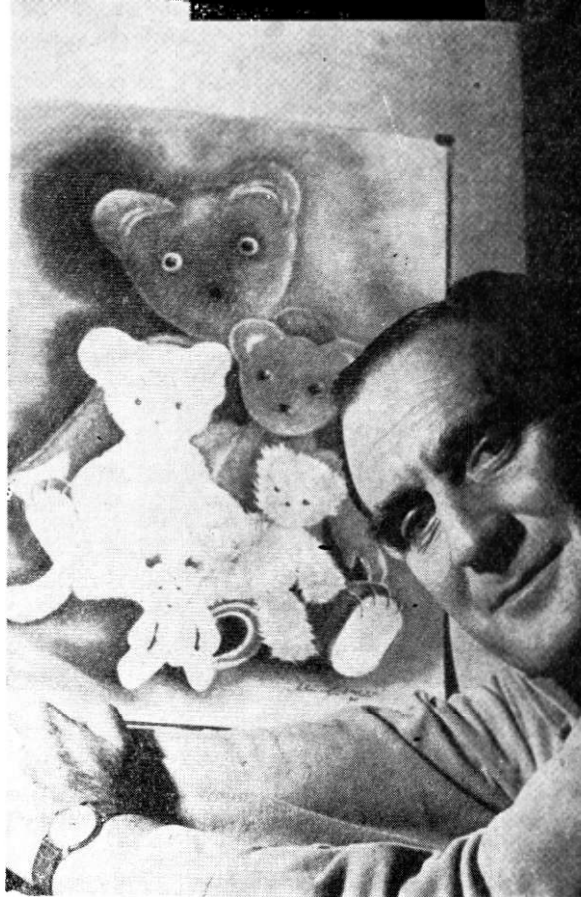
— De cînd mă știu. Înainte de a învăța să scriu. Toată copilăria, adolescența și prima tinerețe am desenat și am pictat pentru mine și pentru alții.

— ...?

— Pentru mine, pentru că simțeam nevoia s-o fac, pentru alții pentru că eram nevoiți s-o fac.

— ...?

— Da. Unii din primii bani — muncii, cum se spune — i-am cîștigat desenînd.

Mircea Șeptilici: „La terminarea liceului — premiu special pentru desen”

— ...?

— Era prin clasa a treia de liceu, în București, cînd lucram la două publicații pentru copii: „Hazul” și „Revista copiilor”, reproduceri și desene originale. Răscolind acum amintirile, cam în aceeași perioadă am ajutat profesorului meu de desen la pictarea unei... biserici. Iar la terminarea liceului am primit un premiu „special” pentru desen — în bani — foarte bine venit... Mai tirziu s-au aglomerat „comenzile” de tot felul. Cărți, afișe, proiecte de arhitectură, planșe de politehnică, caiete de anatomie etc., cu care foștii colegi veneau „la Mircea, că le face el”... În felul ăsta — exterior, „la negru”, fără frecvență și numai din punct de vedere grafic, am urmat — parțial — și

mai mult desen decât caricatură, pentru că încercam să relievez caracteristicile de „frumusețe” ale „modelelor”.

— ...?

— Da. Nenumărate decoruri și costume pentru diverse spectacole în care am jucat sau pe care le-am pus în scenă la „Teatrul din Săbindar” (Maria Filotti), Alhambra, Barașeum, Atlantic, Municipal etc.

— ...?

— Știu eu? Pe toate le-am lucrat cu aceeași pasiune. Îndrăgesc mai mult — pentru motive lesne de înțeles — decorurile „premierelor absolute” cu *Steaua fără nume* și *Insula* (Mihail Sebastian).

— ...?

— A doua „expoziție personală” în 1947, la Căminul Artei — Galerile Crețulescu — intitulată „Bucureștii în miniatură”, o formă de exprimare plastică ce mă pasionează încă.

— ...?

— A urmat o pauză — voită și nevoită — după care am ieșit din nou „în public” — cu ultimele două expoziții din foaierele Teatrului de Comedie, de grafică miniaturală „Note de drum” din Budapesta, Moscova, Leningrad, Paris și „de acasă”, în 1967 și, recent, în aprilie 1969, „Veneția”.

— ...?

*Ion Iancovescu și Tudor Mușatescu
văzuți de Mircea Șeptilici*

arhitectura și politehnica și medicina și alte facultăți pe unde „băieții” aveau nevoie de mine și eu de ei, bineînțeles.

— ...?

— Primul desen editat, tipărit, de care mă leagă o dragă aducere aminte, a fost o copertă-reclamă pentru romanul lui Ion Minulescu *Trei și cu Rezeda, patru*. Eram foarte mândru de mine, pentru că fiind încă în liceu, desenul „meu” apărea în toate publicațiile editurii „Adevărul și Dimineața” (care se afla exact în clădirea unde este astăzi și redacția revistei „Teatrul”). „Coperta de carte” devenise un fel de „specialitate”, fiind în timpul studenției graficianul „oficial” al editurii Pavel Suru.

— ...?

— Nu. Dreptul și literele, pe care nu le-am terminat pentru că după „armată” (unde iar am desenat și pictat tot ce se poate: hărți militare, programe și decoruri pentru serbări, panouri decorative etc., etc.) am intrat la „Conservator”, la „Academia de artă dramatică”...

— ...?

— Bineînțeles. Coperte de programe, afișe, vignete și o primă expoziție personală — în 1942 — „Teatrul în desen și caricatură”.

— Poate că ar fi mai interesant ce cred alții; dar dacă mă întrebați pe mine nu pot să spun decât că încerc, în ceea ce fac, să lucrez, în afară de creion, tuș, tempera, pastel sau ulei și cu alte două materiale: sinceritatea și onestitatea. Față de mine și față de cei ce se înfîlșesc — eventual — cu lucrările mele. Mai departe...

— ...?

— Mai departe, în timp, pregătesc o expoziție „Veneția” pe care aș vrea s-o fac în primăvară chiar la... VENEZIA și una cu privești din Israel — poate — în vară — sau altădată, la Tel-Aviv sau la Haifa, continuând seria „Notelor de drum” și trecind „pe curat” schițele făcute în locurile pe unde teatrul românesc m-a purtat prin lume...

— ...?

— Nu. Despre actor, traducător sau „dramaturg” nu răspund revistei „Teatrul”. Aștept întrebări de la o publicație de artă plastică.

În cafenea e animație. Clienții par a se cunoaște de cînd lumea, iar responsabilul pare a lega discret firele unei familii. Un grup discută la o mesecioară despre ultimele înregistrări la Electrecord ale Marceli Rusu și ale lui Ștefan Bănică; undeva lângă fe-reastră o carte de versuri trece din mînă în mînă, zăresc pe copertă numele lui Gh. Ionescu-Gion. Intimidat, un tînăr se ridică de la o masă; vocea căpușită cu podgorii a maestrului Ciubotărașu îl reține:

— Stai aici, bădiță. Să descifrăm partitura asta de violoncel...

Două persoane gesticulează agitat și discută, evident contradictoriu. Trag cu urechea. Subiect — una din „tezele și antitezele” lui Paul Everac: *Caragiale*. Presupun că-și susțin echitabil pozițiile: teza și antiteza. Dar abia acum disting la masa lor o a treia persoană, foarte potolită, care deocamdată zîmbește...

— Nu te deranjez?

Silviu Stănculescu are politețea de a-mi cere voic... O! caractere!

— Adun material pentru o temă: fața nevăzută a actorului... îi spun. Și privesc, ascult, observ.

— E un loc cît se poate de bun pentru asta. Aici poți să iei pulsul teatrului, al literelor, uneori al chestiunilor controversate de știință...

— N-am știut

— Vii cam rar, asta e.

La o masă de lângă noi, actrița Eugenia Popovici discută cu un coleg de generație:

— Principala mea preocupare în îndrumarea studenților pentru arta dramatică e să le pot transmite respectul față de etica profesională. Mă străduiesc să-i fac să înțeleagă că în această profesiune reușita e dependentă de foarte mulți factori, începînd cu atitudinea față de public, față de partener, față de disciplina impusă de instituția unde lucrezi. Respectul în această privință condiționează desfășurarea optimă a muncii.

Silviu Stănculescu

Notez în grabă cuvintele profesoarei Eugenia Popovici, care îndrumă după cite știm grupa A a anului IV actorie de la Institutul de Artă Teatrală și Cinematografică „I. L. Caragiale”...

— Un actor pe scenă — continuă dînsa — trebuie să-și servească rolul indiferent de dimensiuni, cu același respect și devotament ca și cum ar fi rolul titular. Actorul are datoria să servească teatrul, nu să se servească de teatru...

Mi s-a părut că unele capete s-au întors spre masa aceea, vădit interesate. Altele, dimpotrivă. Colegul de generație îl înclină ușor pe al lui și întreabă ceva...

— Publicul sesizează devotamentul unui actor pentru meseria lui — spune profesoara — și răsplătește asta prin același respect și aceeași afecțiune. De altfel, actorii nu încetează niciodată de a-și șlefui personalitatea, pentru că servesc o artă în permanență prefacere, în raport direct cu starea societății. Și ceea ce e mai important, *actorii rămîn pînă la adînci bătrînețe învățați*.

Eugenia Popovici: „O artă în permanență prefacere...”

Ștefan Tapalagă: „...iar ceva despre mine. A propoz de scrimă, bineînțeles”

Îl văd prin geam pe Ștefan Tapalagă. Reazămă de perete o bicicletă și intră jovial, cu un ziar în mână.

— Sîntem primii în lume. N-ați aflat? La scrimă, evident. Noi, care n-am avut, ca să zic așa, tradiția spadasiilor de odinioară. E voie?... O cafea, prietene. Sînt după o cursă epuizantă, pe velodrom. Nu știu cum m-au descoperit acolo și cei de la televiziune și m-au filmat: Tapalagă-ciclist. Mă rog! Adevărul e că-n ultima vreme îmi place și practic cu regularitate ciclismul de pistă. Unii se miră. De ce? O veche pasiune de-a mea a fost și aviația. Ați văzut machetele din plastic ale avioanelor prin librării? Le-am făcut cu colegul meu Amza Pellea... N-a venit pe aici Mihnea Gheorghiu? Mi-a promis, cîndva, un scenariu de capă și spadă. Noi n-avem așa ceva și e păcat. Știm să ne batem foarte bine și cu altceva decît cu ciomegele. Ar trebui să vină, e ora... Eu, oricum, îl mai aștept. Ia, te uită... iar a apărut în *Flacăra* ceva despre mine... apropo de scrimă, bineînțeles. Cum mai schematizează gazetarii aștia fețele noastre... Ah! trebuie să-mi iau rolul în serios. Cyrano, evident... pentru care mă pregătesc cu asiduitate. Cînd am să-l joc? Ce întrebare! Doar avem tot viitorul în față... Dv. doriți un interviu pentru „Sportul”? Scrieți așa: sînt maestru emerit al sportului din 1954 și de atunci...

— Vecinătătea clubului Rapid cu Teatrul Giulești, nu te îndeamnă la sport, Silviule?

— Mai scap, într-adevăr, și pe terenurile clubului Rapid. Dar să știți că examenul de admitere pentru teatru l-am dat la... sport. E o mică poveste, dacă ai timp să ascuți... În liceu jucam voley. Jucam și teatru, firește, și eram bine văzut din acest punct de vedere, dar ceea ce m-a îndemnat să renunț o clipă la ultimul an de școală a fost voley-ul. Vroiam să intru la Dinamo, pe atunci un club în plină dezvoltare, și să mă consacru pregătirii sportive. Un sfat înțelept al multiplului campion Ioan Wiesemeyer, dat la timp, m-a întors din București și mi-a asigurat terminarea cu bine a liceului. Pe la Institutul de teatru am trecut copleșit, temător. Nu știam ce înseamnă „probă de mimică” și alte formule specificate la avizier și am cerut lămuriri secretariatului; „scrie afară”, m-a repezit cineva. Timid, cu senzația că am ultragiart un sanctuar mic inaccesibil, am plecat de acolo și am dat examen la I.C.F. Reușit. Voiam să mă perfecționez în voley și atletism. Dar perfecționarea se făcea în ultimii doi ani de studii și cum eu nu prea aveam răbdare... iar chemarea adevărată era alta... am jucat într-o zi o scenă rectorului, invocînd motive imaginare, atît de reușită în mimică, intonație și gest încît, după numai două luni de la înscriere, am obținut eliberarea actelor și ... încredere în vocația de actor.

Pe lângă noi trec, absorbiți într-o conversație, Ileana Stana Ionescu și Mihai Pălădescu...

— Nu-i un sport pentru femei, dar, totuși, presupunînd că m-aș apuca de pescuit, ce mi-ai recomanda mai întîi? întrebă Ileana.

— Nylon și permis... răspunde Mihai.

Îi salutăm și încercăm să reluăm firul...

— În 1953 am fost campion pe țară la triplu salt — confirmă Silviu. Și cum prima dragoste nu se uită, am continuat să joc în institut volei, baschet, fotbal. Cînd n-am practicat eu însumi sporturile astea, m-am dus să le văd practicate de alții. În ultimii ani am îndrăgit foarte mult tenisul. Îi cunosc foarte bine pe Năstase, Tîriac, Mărmureanu. Sînt unul dintre cei mai ardenți suporterii ai lui Năstase, ai cărui pași îi urmăresc ca pe ai unui frate mai mic. Trăiesc toate împlinirile lui, ca și cum ar fi ale mele... înțelegi? Nu numai pentru calitățile lui de sportiv, ci pentru încă ceva, foarte important. Ce-ai acolo, în plic?

— O scrisoare. O scrisoare de la un actor. ploieștean, pe care am încercat să-l stîrnesc să-și dezvăluie...

Între timp, actrița Ionescu și actorul Pălădescu s-au așezat la masa lui Tapalagă, discută cu glas tare și rîd, și rîd...

— Ei, m-am dat peste cap cu bărcuța... și ce? exclamă Pălădescu...

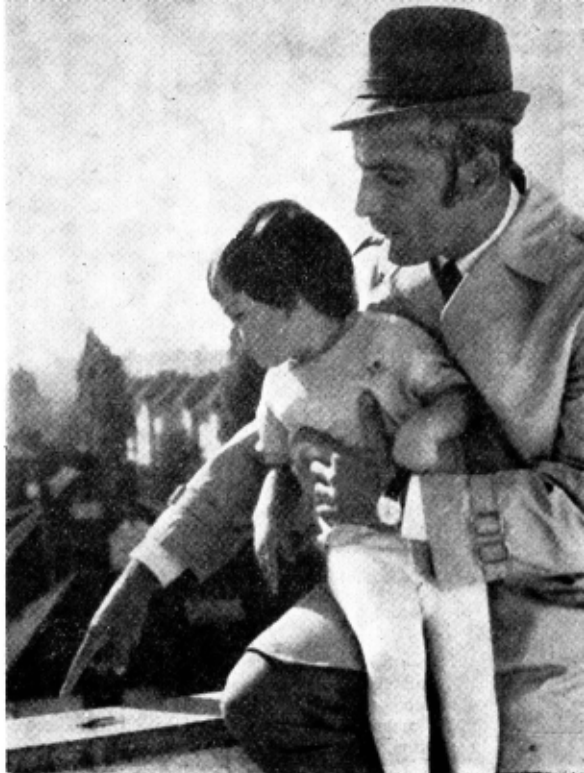
— Are o bărcuță pneumatică, pe care a cumpărat-o la Paris, îmi șoptește Silviu. Îi place să pescuiască cu ea.

— „Totmai voiam să-mi iau și eu una!”, îmi strigă cineva de pe mal, așa, de inimă rea. Și eu în apă pînă la gît, cu hainele murate, cu pantofii undeva în adînc, cu ceasul zeamă... vă dați seama! — povestește Pălădescu confracților săi. Dar nu m-am lăsat; am pus-o la punct și pescuiesc mai departe, cînd am puțin timp liber. Am pescuit și-n Finlanda, prin cîteva lacuri, într-un turneu. Pescuiesc și la munte... Bunul meu prieten Decebal — adică Amza Pellea, știți dv.... m-a scos cîndva dintr-un incident neplăcut. Pescuiam fără să știu într-o rezervăție naturală. Și cineva m-a somat și mi-a cerut să plătesc amenda. Eu m-am scuzat, nu văzusem tăblița... dar nu era chip să fiu iertat. Individul începuse să scrie un lung proces-verbal, amenințîndu-mă. Atunci, au apărut... dacia, care filmau pe aproape. Călări, cu plete și bărbi crunte, în frunte cu Decebal... „Ce faci acolo, Mișa?” îmi strigă căpetenia strămoșilor. Peste cîteva clipe, procesul-verbal plutea fărămițe pe apa cu pricina, iar alcătuitoarea lui uita cu desăvîrșire că o gură se mai și închide după ce o lași o bucată de vreme altfel...

— Cine-ți scrie? mă-ntrebă Silviu.

— Corneliu Revent.

Dar la masa aceea se întetesc hohotele. Ileana Stana Ionescu spune ceva, sau cîntă ceva și face o reverență în fața unui coleg...

Ștefan Bănică

Ion Dichiseanu. Tête-à-tête cu un
un bun... partener

Corneliu Revent

— So comes mo? parcă spune dînsa, clipind repede în fața colegului nedumerit. Asta vrea să însemne: ce vrei, mă?! Și-acum să vă cînt ceva „despre frați, despre surori, despre grădina cu flori”... Ceva ce mi-a cîntat o fetiță pe un leu. Auzi aici...

Și actrița începe în cea mai pură intonație un cîntec țigănesc. Sigur că se face liniște în cafenea și toată lumea ascultă melodia care are un tremolo pe fiecare ultimă silabă.

— Există o cantabilitate absolut specială a frazei, de neexplicat. Un haș rostogolit în cerul gurii, sfîrșitul cuvintelor înmuiat, anumite accente... Nu vreau și nici nu pot să învăț la perfecție. Dar pentru Chira Chiralina, pe care o joc în *Coana Chirița*, vreau să învăț să vorbesc românește cu accent țigănesc. De aceea, am început să-i observ cu atenție, să iau consultații. Niște consultații teribile mi-a dat Draga Olteanu care, studiindu-i mai înainte, m-a învățat să conjug în țigănește trei verbe. Acum iau consultații foarte utile de la șeful nostru de orchestră, „halitorul de bobite”... ca să mă exprim mai clar. Bobițele? Note, pur și simplu. Halitor de bobite e orice notist... E atît de interesantă această preocupare, descopăr lucruri atît de vii și pasionante încît am dat și eu, împreună cu soțul meu, în patina busuiocului. Plantăm busuioc pe balcon... La ce-i bun? Sfîntă ignoranță!... Busuioc verde tocat, peste salată-aruncat...

Il descopăr la o masă și pe Tudorel Popa. De obicei jovial, vorbăreț, cu o glumă inspirată pe buze, actorul nu-și ridică acum ochii din niște hîrtii pe care mai îndreaptă din cînd în cînd cîte ceva cu creionul, sau șterge, sau adaugă. Ce-o fi

scriind? Responsabilul trece cu un buchet de flori...

— „Dragă C. P. — îmi scrie Corneliu Revent. De cînd mi-ai solicitat cele cîteva rînduri, caut disperat fața nevăzută a lui Corneliu Revent și n-o găsesc”. Să vezi. M-am luat întii cu binișorul. Mi-am zis: „băiețele, acu-i acu! După fața nevăzută a lunii, omenirea o vrea pe a ta. Zi că tu ai lumină proprie, să moară amicii de invidie!” Apoi m-am dezumflat brusc: „dar eu nu-s astru — n-am nimic ceresc. Eu sînt actor. Dar dacă sînt actor, toate crăterele și piscurile de dincolo se văd cumva, printre cele de pe fața vizibilă, ca niște movișite, ca niște dire de întuneric... Așa dar ce-mi rămîne nevăzut? Dacă aș fi factor poștal... Dar dincolo de «poșta vă rog» nu-i oare fața nevăzută a universului?” Te rog să mă crezi, C. P., că am mirosit ce prilej bun de popularitate îmi oferă chestia și m-am răscolit prin toate ungherele pe urmele sugerate de tine ca un detectiv, mi-am descoperit amprente de dramaturg amator de acum zece ani, cînd cu crima-n ochi am jurat moartea amatorismului (crimă pe care n-am pregătit-o încă nici astăzi într-atît încît să nu rămînă urme), am invocat spiritele ilustre de la Herodot la Einstein, rugîndu-le să spună că le-am citit, că le-am conșpectat, că-s tobă de cărțile lor... N-au venit. Fuseră prea adesea invocate fără temei. Am apelat atunci la ultima speranță — scena —, dar în spațele ei erau, alandala, grămezi de păreri de rău... pe care, știi și tu, nu se-nalță statui. Singurul lucru de care nu m-am apropiat a fost „Printșorul” lui Saint Exupéry în traducerea sublimă a regretatei Domnița Gherghinescu-Vania, pe care l-am îndrăgit de mult într-atît încît, cum tipă-

Mihai Pătădescu la „o piatră” cu amicii

Ionescu-Gion: „In lume Paradisul nu-i uitat“

ritura îi era prea uzată, i-am copiat textul cu un singur deget la mașină, în câteva nopți, i-am transcris desenele și l-am legat într-o ediție a mea de lux. „E nevoie de rituri!“.

Vocea lui Ionescu-Gion coboară, parcă dintr-un fiord îndepărtat:

Să vină iarna aspră de la poli
Să vină gerul cel adevărat
Să-mi spele înălțimile de boli
Să-mi plîngă ochiul cald și înghețat.
Să-mi plîngă ochiul cald adînc mișcat
De-un ger ce pe la noi nu are nume,
Și cît va fi o lacrimă pe lume
În lume Paradisul nu-i uitat.

Am observat că atunci cînd ești întrebare cu preocupări extraprofesionale ai, cauți în diagonală, cît mai departe și cît mai „pozitiv“. Viciile, cusururile argumentate sînt panas.

— Interesant. Ce-s astea? întrebă cineva.
— Dă-mi voie... nu pricepi? Așadar... Fațetele surprinză sînt neîmpliniri, iar mărțurisirea lor un paleativ... regret că nu știu să stenografiez. Metoda Stahl stă puțin bosumflată în biblioteca mea, de pe vremea studenției și a promisiunilor reciproce...; sinteza zahărului (zaharozei) s-a reușit între timp. Rectificarea moleculei de apă — alt vis — de astă dată energetic, așteaptă...; îmi place matematica. Și o practic. Am și trădat-o odată cu un proiect de dicționar de chimie. M-am întors la ea, redvivu

spășit...; la Iași, liceul național, eram doi rivali la geometrie. Pe celălalt îl cheamă Anatol Vieru...; fața asta sau fața cealaltă? Firește sînt și muchii, dar suprafețele sînt contigue, dacă nu cumva se determină reciproc...; firește sînt și patimi... și... mai aveam niște hîrtii. Unde sînt?

— Le-a luat George Franga, pentru muzeu... zice cineva.

— Dar eu nu joc la Național... Ce-i asta?

Mai departe n-am auzit. Gălăgia sporea, fumul se întetea subțind vizibilitatea. Dar și cu atîta pot zice că m-am ales cu ceva. E un loc cît se poate de bun pentru asta. Aici poți să iei pulsul teatrului, al literelor, uneori al...

Silviu Stănculescu nu mai e lingă mine. Cînd a plecat? Fără să spună o vorbă? Mă ridic, mă uit împrejur... abia disting câteva fețe total necunoscute. Nu mai sînt peisaje pe pereți, ci niște pete spălăcite... S-au întilnit vreodată, într-o cafenea anume, actorii pe care mi s-a părut că-i văd eu aici? Și mi-a fost de-ajuns o oră, o oră și ceva pentru a aduna dintr-un singur asemenea lăcaș, cu decorul și temperatura lui specifice, materialul de care am avut nevoie? Sau am unblat încoace și încolo câteva zile și acum sînt singur, singur și eu într-o cafenea, așa cum mai mult sau mai puțin singuri sînt și alții cînd se duc pe-acolo?

Care cafenea, stimate actor bucureștean?

C. Paraschirescu